

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 10. Ljubljana, 16. vel. travna 1897. XXXVII. leto.

Vsebina: — ič: O uredbi učiteljskih plač na Kranjskem. — M. Josin: Prostorčno risanje na petrazrednih ljudskih šolah. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Josip Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — Ebenhoch-Dipaulijev šolski predlog. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Geslo: „Ne nazaj, ne navzdol, ampak naprej in navzgor“.

O uredbi učiteljskih plač na Kranjskem.

I.

Spodporami, katere nam je visoki deželni zbor v svojem letošnjem zasedanju dovolil, storil se je prvi korak za definitivno rešitev zares perečega vprašanja: kako nas primerno plačati. To vprašanje ni samo pri nas na dnevnem redu, kar dokazuje dejstvo, da so samo lansko leto tri dežele: Dol. Avstrija (zakon z dné 30. mal. travna 1896), Galicija (zakon z dné 5. vel. travna 1896) in Goriška (zakon z dné 15. vinotoka 1896) vsemu svojemu učitelstvu plače izdatno zboljšale. K tem deželam se je pridružilo tudi Solnograško, kjer je deželni zbor s zakonom z dné 16. mal. travna 1896 dovolil stanarino vsem učiteljem in učiteljicam, ki nimajo naturalnega stanovanja in povišal podučiteljem plače ter jim dovolil stanarino.

Hvaležno priznam, da so gg. poslanci vseh strank soglašali, da je nujna potreba, stvar na vse strani povoljno rešiti. Ne bo torej odveč, ako se ta stvar od več strani javno razpravlja.*)

1. Temeljna določba o učiteljskih plačah in izvajanja.

Za ureditev naših plač je merodajen § 55. državnega ljudsko-šolskega zakona, ki slove: „Najmanjše prejemke, izpod katerih ne sme

*) Prosimo, da se še kdo oglasi k temu vprašanju.

nobena šolska občina iti na nižje, je odmeriti tako, da učitelji in podučitelji niso primorani truditi se s postranskimi opravili, ampak da lahko vso svojo moč na svoj poklic obračajo in da je učiteljem tudi še mogoče, svojo rodovino živiti primerno okolnostim dotičnega kraja.“

Iz tega § sledi:

a) Pri določitvi plač ločiti sta samo 2 vrsti učiteljskih mest: s prejemki, ki zadostujejo za rodovino in taka, ki zasigurajo dostojno eksistenco posamezni osebi.

Zakon loči učitelje od podučiteljev. Dasi je pri nas na Kranjskem, hvala Bogu, naslov podučiteljev odpravljen, vendar moramo pri svojem raziskovanju pri dveh vrstah učiteljskih služb obstajati. V to nas silijo dejanske razmere. Ne dá se namreč utajiti, da so nekatera mesta neprimerno važnejša, težavnejša in z večjo odgovornostjo spojena, nego druga. Učitelj na jednorazrednici ima gotovo važnejše, težavnejše mesto, nego II. učitelj na dvorazrednici. Ločiti bi imeli pri nas torej učna mesta I. in II. vrste.

b) Pri določitvi plač ozirati se je tudi na okolnosti dotičnega kraja. Znano je, da je življenje po nekaterih krajih dražje, kakor po drugih. Istina je tudi, da se po nekaterih krajih od učitelja v socialnem oziru več zahteva, kakor po drugih. To dvojje nas pripelje naravnost do prepričanja, da so lokalne doklade kot stalni del plače potrebne.

c) Plača mora biti zadostna, da se ni treba truditi s postranskimi opravili.

Zadostna plača je le tista, ki je primerna službenim letom, delu, studijam in krajevnim razmeram.

Važen je naš stan. Prištevat ga morajo k najproduktivnejšim. Za naš stan je treba „dobrega naraščaja, učiteljev iz poklica“ (por. fin. ods.) Le učitelj iz poklica spolnoval bo vse, kar tirja od njega moderna pedagogika. Le on bo porabljeval svoj prosti čas po napor nem šolskem delu v to, da se bo dalje izobraževal in se na pouk pripravljaj, da bo potem ves učni čas v šoli kar moč najboljše in najuspešnejše porabil. Dela, šolskega dela je torej obilo. Koliko brezplačnega dela pa je še poleg tega učitelju storiti, ako hoče biti zares ljudski učitelj. Gojenje kmetijstva, cerkvenega in posvetnega petja se nam ukazuje. In plača za to? Malo, ali nič; v vseh slučajih pa dela učiteljstvo le za to, ker vé, da je to ljudstvu in svojemu stanu dolžno. Tiho, brez hrupa deluje učiteljstvo, a njega delovanje ni zato nič manj intenzivno, nič manj vredno. Če se še vpoštevaj, da svetuje učitelj ljudstvu v vseh slučajih in mu povsod pomaga. Zadruga, posojilnica, razna dobrodelna in poučna društva, kjer ravno učitelji opravljajo največkrat brezplačna, zamudna odborniška mesta, so uprav predpotopni nazori, da je učitelj po 4—5 urnem dnevnem delu prost. Mogoče, da

je bilo tako, ko je bilo učiteljjevanje slabo plačan postransk zaslužek častivrednih krojačev, črevljarjev ali pa — vaških črednikov. — Počitnice! Da, te bodejo marsikoga v oči? Ali pa ne zahteva pravica in če ta ne, vsaj humaniteta, da se dá človeku, ki celih 10^{1/2} mesecev neprenehoma dela, ki dovrši sicer samo jedno, toda velikansko nalogo, nekoliko počitka, da si more v tem času zložno napraviti splošen načrt za naslednje leto? Vpoštevajte to in še dosti drugega in prepričani morate biti: da je nam več in intenzivnejše delati, nego marsikateremu drugemu, bolje plačanemu stanu.

„Naša učiteljišča ne smejo postati zavetišče duševno in gmotno onemoglih dijakov“ in „Kdor more, gre drugam“ poročal je slavni finančni odsek letos vis. dež. zboru. Malo besed, a resničnih! Skrajni čas je že, da se pri uravnavi učiteljskih plač gleda na studije. Pripraviška matura se smatra za jednakopravno srednješolski. To vidimo pri predpisih za izpolnovanje jednoletne prostovoljne vojaške službe, iz katere je pot do aktivne častniške šarže odprta. Ali že ni marsikateri učiteljiščnik zamenil pero z mečem, ker je uvidel, da jo pri vojaki prinese vsaj do stotnika? Da, kdor more gre drugam! Koliko nadobudnih učiteljskih abiturijentov, da celo stalnih učiteljev je našlo mesta kot uradniki pri c. kr. pošti, carinskem uradu, pri raznih železnicah, računskih oddelkih i. t. d., i. t. d. Povsod jim je pot vsaj do 9. činovnega razreda odprta. Pustili so učiteljstvo, ne zbog premajhnega veselja do učiteljstva. O, ne! Videli so, da se drugod živi, a v učiteljskem stanu strada.

„Ozirati se nam je na druge sosedne dežele, posebno na Štajersko, kjer so učitelji zdatno bolje plačani in kamor naši pripravniki radi odhajajo“ poročal je finančni odsek. Kaj ne bi odhajali? Na Štajerskem ima učitelj na zadnji jednorazrednici 600 gld. letne plače, 40 gld. funkcijske doklade in 6 petletnic po 60 gld.: po 30letnem službovanju ima torej 1000 gld. letnih prejemkov! Pri nas niti 5% vseh učiteljev tako srečnih. Tožbe o primanjlovanju dobrega naraščaja, učiteljev iz poklica, toliko časa ne bodo nehale, dokler se ne bo učiteljstvo plačevalo tako, kakor drugi stanovi z enakimi študijami. Uredba plač se bode morala tedaj tako izvršiti, da bode vsak učitelj po 30letnem službovanju dosegel vsaj sedanjo plačo X. plačilnega razreda državnih uradnikov t. j. 1000 gld. na leto.

Krajevne razmere! Sami ne vemo sedaj, kdo je večji revež, ali ta, ki širi omiko v skriti gorski vasi, ali tovariš, ki je nastavljen v večjem kraju. Prvi toži, da mora najnujnejše potrebščine mnogo dražje kupovati, nego učitelj v večjem kraju, da stane učitelja na deželi vzgoja in izobrazba njegovih otrok več, nego mestnega učitelja, ne gledé na težje razmere, v katerih mu je navadno delovati, koliko ga

stane v slučaju bolezni zdravnik itd. itd. No, vsak vé, kje ga črevelj žuli, si bo mislil vsak neprizadeti drugega stanu; prav imajo s takimi tožbami učitelji na deželi. Toda prav taki, in še večji reveži so pa učitelji po mestih in trgih. Poznate li ljudje prikazen, katero so Nemci krstili za „glänzendes Elend“? Vidite, ta preganja veliko — in malomestnega prijatelja-tovariša. Koliko zahtevajo ravno taki kraji od svojih učiteljev v socialnem oziru! Poznam kraj, kjer se ob vsaki priliki vpraša: „Kje so pa učitelji?“ To pa res ni lepo, ni učitelja vredno, da se takemu koristnemu podjetju odtegujejo. Hočeš, nočeš, moraš! Kadar pa mesec pride, pa šteje 12 gld. stanarine.*) Da, še huje je šlo. Stanovanj ni bilo dobiti. Če nisi hotel z družino na cesti bivati, plačati si moral 17 gld. stanarine na mesec. — Plače je pa na leto 500 gld., dve starostni dokladi 80 gld. skupaj 580—200 gld. za stanovanje, ostane za življenje 380 gld. in to v kraju, kjer je draginja notorična. In v takih krajih se mora učitelj, ki ima jednake, morda celo višje studije, kakor uradniki, zadovoljiti z manjšo plačo, kakor jo imajo orožniki in finančna straža! Posebnih zahtev pa ne stavijo samo dotični kraji, ampak stavimo jih tudi mi sami. Kaj bi dejal svet, pred vsemi pa mi, ako bi ljubljanski tovariši vrgli puško v koruzo ter nehali z vsem delovanjem? Svet bi takoj generaziral ter bi dejal: učitelji so nemarni, ne razvijajo nobene delavnosti, mi bi pa dejali: sram jih naj bo, se jezili, a tega storiti, kar oni zamorejo, ker so v središču, tega ne bi mi pri najboljši volji mogli. Mislimo na naše glasilo, na vdovsko učiteljsko društvo, na Narodno šolo, na konvikt, cesar Franc Jožefovo ustanovo itd. Pa še druga stran! Po večjih krajih so tudi navadno šole višjih kategorij, kjer se mora vendar učni smoter v polnem obsegu doseči. Kaj rado se meri delovanje sedanje ljudske šole po tem, kar se na večrazrednicah doseže. Da so pa take šole res vzorne, treba pa tudi učno osebje, ki je tako plačano, da more v dotičnem kraju stanu primerno živeti

Večrazrednice so pa še v drugem oziru silno važne. Ne le, da se po njih vidi, kaj zamore ljudska šola doseči, imele bi biti metodiške šole za mlade učitelje. Ako pride mlad začetnik med učiteljski zbor na večrazrednici, ki je vrl v svoji službi, prime se tudi njega vrlina, da zadobi veselje do svojega poklica. Koliko koristi mu donašajo lokalne konferencije! Kolike vrednosti je prilika, da se v vseh zadevah vzgoje in pouka ob vsakem času lahko posvetuje z izkušenim tovarišem!

Plača se mora ravnati tedaj poleg službenih let tudi po krajevnih okolnostih s posebnim ozirom na važnost dotične šole.

*) V Ljubljani stane stanovanje za samca na mesec tudi 15 gld.; kdor ima pa družino, pa ne dobi pod 300 gld. zdravega stanovanja na leto. Uredn.

2. Učiteljska mesta I. in II. vrste.

Za učiteljska mesta I. vrste se morajo šteti one službe, katere doseže učitelj v svoji moški dobi, ko si ustanovi lastno ognjišče. Take bi bile: a) Vse nadučiteljske službe in vse službe na jednorazrednicah. b) Vse definitivne učiteljske službe v krajih, kjer so srednje šole. V take kraje prosijo zaslužni učitelji z družinami, da morejo svoje otroke v srednje šole pošiljati. Mnogokrat se odrečejo radi tega nadučiteljskim službam na deželi. c) Nekatera definitivna učiteljska mesta na večrazrednicah, če se noče, da bi postale večrazrednice torišče, na kojem bi začetniki svoje pedagoške kozolce obračali.

Vsa ostala mesta bi bilo uvrstiti v II. vrsto.

Cenjeni čitatelj je gotovo opazil, da smo dosledno govorili dosedaj o učiteljih in učiteljskih službah, kakor govori tudi § 55. državnega ljudsko-šolskega zakona le o učiteljih in podučiteljih. Kam pa z učiteljicami?

—le.

Prostoročno risanje na petrazrednih ljudskih šolah.

(Poročal pri konferenciji ljubljanskih šol M. Josin.)

Učni črtež zahteva za petrazredne ljudske šole: Zmoter: Usposobljenost učencev za pravo razumnost geom. oblik. Vaja očesne mere in zmožnosti tvorjenja naj se uporabljata na preprostih stvareh iz življenja. Znanje najvažnejših geom. teles in njih mej.

Iz tega jemljem poglobilni točki: Vaja očesa v merjenju in zmožnost tvorjenja.

Kako rišimo, da zadostimo učnemu črtežu?

Nekateri učitelji trdijo: rišimo po stigmah! Zvezki brez stigem so za srednje in obrtne šole; drugi: začnimo po stigmah, in ko se privadi učenčeva roka svinčniku in zvezku, začnimo brez stigem; tretji dajo učencu prazen popir koj v početku.

Poskušal sem že vse troje in dobil to-le prepričanje: Ako rišemo le stigmografično, je nemogoče zadostiti učnemu črtežu. Kako naj se vadi učencu oko, ako ima pred seboj vedno le s stigmami že zmerjeni popir! In tudi stigmografični izdelek ne dela veselja risarju, zakaj stigme očitajo kakor slaba vest: brez nas ne bi napravil risbe. Uspeh imamo pri tem predmetu le tedaj, kadar je učenec po dovršenem šolskem obiskovanju sposoben, napraviti na prazen popir prostoročno primerno risbo. Tega pa ne zna, ako ni risal prostoročno. Pri krivočrtih likih, kakor jih zahteva učni črtež v V. razr., pa stigme risanja ne le ne pospešujejo, ampak naravnost ovirajo. Pri stigmografičnem risanju riše n. pr. učitelj na tablo in učenci mehanično po stigmah za njim. Roka se sicer vadi, a oko prav nič, in vendar je vaja očesa